

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Розсохи Сергія Сергійовича

«Адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Ступінь актуальності обраної теми

Сучасний український нотаріат постійно набуває нових рис та якостей, що пов'язано з розширенням суспільних відносин, які потребують легітимізації за допомогою правових інструментів інституту нотаріату.

Як показують результати соціологічного опитування дисертанта, 86 % респондентів висловлюють довіру до національного нотаріату, 73 % громадян хочуть щоб нотаріальних контор (офісів) було більше і вони знаходились близько до їх місця проживання (роботи). Логічним є бажання громадян, щоб нотаріусами ставали чесні і професійні юристи, які не мають родинних зв'язків із діючими нотаріусами чи чиновниками Міністерства юстиції України (92 %). Отже, бажання громадян України мати більш якісні юридичні послуги в системі нотаріату в Україні, наявність в процедурі призначення нотаріусів певних законодавчих прогалин щодо рівності допуску до професії нотаріуса і обґрунтовують актуальність дослідження.

Тобто, в площині отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю є практичні проблеми, що порушує права кандидатів-нотаріусів, та в цілому негативно впливає на престижність українського нотаріату.

Усе вищесказане свідчить про актуальність та своєчасність наукового дослідження Розсохи Сергія Сергійовича «Адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні», яке позитивно сприяє розвитку європейських засад в сфері нотаріату.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від

16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Концепції реформування органів нотаріату, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 р. № 3290/5 і плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

**Ступінь обґрунтованості наукових положень,
висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Наукова новизна отриманих результатів аргументується тим, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень у вітчизняній правовій літературі, присвяченим аналізу адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Одержані здобувачем у процесі дослідження узагальнення та висновки були оприлюднені на трьох науково-практичних конференціях, тобто дисертант ґрунтовно та широко розкрив обрану ним проблематику. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, усі сформульовані положення і висновки обґрунтовано на підставі самостійних досліджень. Наукові ідеї та розробки, що належать співавтору опублікованої роботи, у дисертації не використовувалися.

Значною перевагою роботи є розгорнута нормативна основа дисертаційного дослідження, яку становлять Конституція України, національні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, які регламентують адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю, а також відповідне міжнародне та закордонне законодавство.

Емпіричну базу дисертаційної роботи становлять узагальнення адміністративної діяльності Міністерства юстиції України та приватних нотаріусів, судової практики, політико-правова публіцистика, довідкові видання і результати соціологічного опитування 727 респондентів. Аналіз

змісту роботи свідчить про її логічну структурну побудову, ґрунтовність дослідження та високий науково-теоретичний та прикладний рівень дисертації.

У результаті проведеного аналізу сформовано низку висновків, рекомендацій і пропозицій, відмінних від раніше одержаних результатів, зокрема:

уперше:

– розкрито юридичну природу права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як об'єкта адміністративно-правових відносин, що визначається системою наданих законодавством прав юристу із вищою повною освітою, який за власним бажанням, на підставах і в порядок передбачений законодавством, має право обирати, реалізовувати та припиняти нотаріальну діяльність, що виникає у площині адміністративно-правових відносин між суб'єктом-кандидатом на зайняття посади нотаріуса та публічною адміністрацією, щодо отримання свідоцтва на зайняття нотаріальною діяльністю у відповідності до механізму адміністративно-правового регулювання (форм та методів адміністративної діяльності публічної адміністрації та адміністративних) та принципів отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

удосконалено:

– поняття адміністративно-правового регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, як сукупності юридичних засобів, способів та інших правових інструментів впливу публічної адміністрації на впорядкування, охорони та розвитку адміністративних правовідносин, з метою закріплення та приведення у відповідність норм права в сфері нотаріату, врегулювання поведінки учасників таких правовідносин, реалізації завдань та функцій нотаріату, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб;

– законодавство щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні стосовно більш детальної формалізації матеріальних і процесуальних норм складання кваліфікаційного іспиту на зайняття нотаріальною діяльністю, внесення в цю адміністративну процедуру засад

прозорості і прогнозованості, захисту законних прав осіб, які виявили бажання стати нотаріусами санкціями адміністративно-правових норм від порушень з боку посадових осіб Міністерства юстиції України;

– наукові положення щодо адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України, як сукупності правових елементів, а саме завдань, адміністративних обов'язків та прав, умов та підстав адміністративної відповідальності, які спрямовані формування та реалізацію відповідної державної політики та виражають особливості надання адміністративних послуг, здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, з метою захисту прав, свобод та законних інтересів осіб та публічного інтересу суспільства в цілому;

дістали подальшого розвитку:

– комплексна компаративістична характеристика отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю країн-учасниць ЄС (Австрії, Бельгії, Латвії, Литви, Португалії, Угорщині, Франції, Федеративної Республіки Німеччина, Хорватії, Чехії) в результаті чого виявлено, що як в країнах-учасницях ЄС, так і в Україні існують жорсткі вимоги до кандидатів у нотаріуси, а адміністративно-правове регулювання стосовно отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в усіх без винятку із аналізованих країн здійснюється міністерствами юстиції.

Отже, підготовлена до захисту дисертація Розсохи Сергія Сергійовича «Адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні» містить науково обґрунтовані теоретичні результати, наукові положення, які характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в науку.

Достовірність одержаних результатів полягає в тому, що аналіз змісту роботи свідчить про самостійне, завершене, аргументоване, комплексне дослідження і дозволяє констатувати його високий науково-теоретичний та прикладний рівень. Вдала структурна побудова дисертації доводить науково вивіреним та аргументованим підхід до вирішення визначених завдань і досягнення мети дослідження. Висунуті й обґрунтовані дисертантом положення

та рекомендації мають значну наукову цінність, оскільки в дисертації пропонуються нові шляхи вирішення важливого загальнодержавного завдання, яке реалізується у сфері дії права та за допомогою права.

Основні положення та результати дисертації відображено у сімох наукових статтях у фахових наукових виданнях, зокрема у двох закордонних.

Автором розкрито поняття нотаріальної діяльності. Визначено зміст адміністративно-правових відносин у сфері нотаріату та розкрито їх особливості. Визначено принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. Сформовано адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України як основного суб'єкта у сфері нотаріату. Розкрито механізм адміністративно-правового регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні та визначено його елементи. Виявлено і узагальнено досвід зарубіжних країн щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Удосконалено законодавство щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, в аспектах вдосконалення процесу складання кваліфікаційного іспиту на зайняття нотаріальною діяльністю та прийняття ґрунтовної програми кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, скорочення строку повторного складення кваліфікаційного іспиту та встановлення адміністративної відповідальності на посадових осіб Міністерства юстиції України за порушення періодичності проведення кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, що загалом позитивно вплине на впровадження європейських стандартів у сферу нотаріату в Україні.

Загалом, у висновках дисертації на основі теорії адміністративного права, чинного законодавства, досягнень публічної адміністрації наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, викладено найбільш важливі наукові результати.

Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, з використанням останніх досягнень науки адміністративного права. Усі сформувані в ньому положення й висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора, таким чином наукова і практична цінність дисертації є повністю обґрунтованою та доведеною, що позитивно впливає на розвиток науки та діяльності публічної адміністрації загалом, у сфері нотаріату

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – для подальшого теоретичного розроблення адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

– правотворчій сфері – висновки, пропозиції та рекомендації дисертації пропонується використати щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

– правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів підвищило ефективність адміністративної діяльності нотаріусів та суб'єктів публічної адміністрації у сфері нотаріату;

– навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» та «Актуальні проблеми адміністративної відповідальності», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій.

Дисертаційна робота має як високий науково-теоретичний рівень, а також практичну цінність, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення дисертації висвітлено у 7 наукових працях, п'ять з яких опубліковано у фахових виданнях МОН України, дві – в наукових виданнях інших держав та трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Основні положення, висновки і рекомендації, що містяться у дисертації, повністю відображені в авторефераті.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Дисертаційне дослідження, як і будь-яка наукова праця, містить певні спірні питання, необґрунтовані твердження, та позиції, які потребують додаткового уточнення.

1. У першому розділі дисертаційної роботи дисертант на підставі здійсненого аналізу законодавства та наукових думок цілком слушно (сторінка 42 дисертації) досліджує правову природу права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як об'єкт адміністративно-правових відносин й надає визначення цього поняття, однак у висновках до розділу першого (сторінка 72) чомусь, крім визначення поняття «нотаріальної діяльності» надає визначення «право на зайняття певною діяльністю».

2. Це в повній мірі стосується і сформованого поняття принципів отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю (сторінка 4 автореферату, сторінка 58 дисертації), які чомусь не знайшли свого відображення у висновках як 1 розділу дисертації, так і у загальних висновках роботи.

3. На сторінках 102 і 103 роботи дисертант зазначає, що формою адміністративної діяльності нотаріату є адміністративний договір, при цьому на сторінці 103 роботи зазначає, що у сфері нотаріату адміністративні договори є не частим явищем, посилаючись на Меморандум між Міністерством юстиції України та Всеукраїнською громадською організацією «Академія нотаріату України» про співпрацю, спрямовану на підвищення фахового рівня нотаріусів. Однак, враховуючи, що предметом дослідження є адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, дисертанту варто пом'ятати, що адміністративний договір - це угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди. Тому, дисертанту доцільно було б більш детально розкрити юридично значущі адміністративні дії нотаріуса, які витікають із його прав.

3. Досить необґрунтованим є практичне застосування адміністративної процедури оскарження дій та рішень суб'єктів публічної адміністрації кандидатами-нотаріусами (сторінка 143), також дисертанту доцільно було б при дослідженні адміністративних процедур, спочатку розглянути: нормативно визначені юридичні процедури; основні принципи тасуб'єктів адміністративних процедур;структуру адміністративних процедур. Такій підхід до роботи тільки збагатив би її.

4. Не є переконливим запропоноване дисертантом (сторінки 180-181, 183) пропозиція щодо доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення статтею 188-50 «Порушення встановленого законом порядку проведення кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю», оскільки потребує більш виваженого підходу як до складу адміністративного правопорушення, так і до осіб, які повинні скласти протокол про такий проступок.

5. На сторінці 182 роботи з метою вдосконалення процесу складання кваліфікаційного іспиту на зайняття нотаріальною діяльністю запропоновано розробити, затвердити й оприлюднити ґрунтовну програму Кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, проте, дисертанту в додатках варто було б запропонувати власний макет такої програми.

6. З метою скорочення строку повторного складання кваліфікаційного іспиту (сторінка 182) дисертантом запропоновано внести зміни до Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту. Зважаючи на таку пропозицію, дисертанту доцільно було б визначити мету такої пропозиції та прогнозовані результати впровадження цих змін.

Проте, зазначені зауваження свідчать про різносторонність обраної дисертантом проблематики, і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження не знижують науковий рівень та практичне значення роботи.

Висновок

Дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади отримання правана зайняття нотаріальною діяльністю в Україні», є самостійною завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що представляють собою низку нових для адміністративно-правової доктрини положень та рекомендацій щодо адміністративно-правових засад щодо отримання правана зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Автореферат дисертації відображає зміст основних положень дисертації і за своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Розсоха Сергій Петрович заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
професор кафедри цивільного
та господарського права
Національного університету
біоресурсів і природокористування
України,
доктор юридичних наук, доцент

О. П. Світличний

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ ..
 Начальник відділу кадрів ..
 М.В. Михайліченко
 » _____ 20__р.